Quilos i quilos de Sant Jordi: una experiència didàctica de teatre en català

Helena Pujol Bech
Escola Catalana de Londres
hpujol1@xtec.cat

Clara Rué Cid
Escola Catalana de Londres
clara.ruecid@gmail.com

Rebut: 30 de maig del 2020

Acceptat: 1 de juliol del 2020

Resum

L'article presenta una experiència didàctica en llengua catalana com a L2 a l'estranger i dirigida a infants de primària. Recull un projecte teatral dissenyat per dues mestres de l'Escola Catalana de Londres i exposa dificultats trobades en el procés i la necessitat de referents per a l'ensenyament del català fora del domini lingüístic.

Context

L'Escola Catalana de Londres (ECL), fundada l'any 2015, és un espai de trobada de la comunitat de famílies catalanoparlants residents a Anglaterra que vetlla per promoure el vincle amb la llengua i la cultura catalanes. La seva acció educativa parteix de tres eixos: el català com a llengua d'aprenentatge, la descoberta del patrimoni cultural català i la tradició literària catalana. Cada dissabte, i durant dues hores i mitja, infants i joves d'entre 2 i 12 anys, dividits en cinc grups d'edat, aprenen i viuen la llengua i la cultura a través de diferents propostes didàctiques. Lingüísticament parlant, tot l'alumnat té en comú un bilingüisme familiar amb com a mínim un dels progenitors catalanoparlant. La competència lingüística de l'alumnat és molt heterogènia i alguns alumnes són plurilingües. El català té el rol d'L2 en el context de l'ECL.

Com sorgeix el projecte?

Quilos i quilos de Sant Jordi és un projecte teatral en català que vam desenvolupar durant el 2n trimestre del curs 2018-2019 a la comunitat de grans de l'escola, formada pels grups Encantalletres (6-8 anys) i Pispalletres (8-12 anys). El projecte sorgeix a partir de tres necessitats: la motivació de l'alumnat, la necessitat de connectar l'espai del grup amb la comunitat de l'escola i l'apropament de les tradicions catalanes de manera vivencial.

Els dos grups de grans seguien una metodologia de classe comuna. Les sessions constaven d'una hora enfocada a un projecte trimestral i l'altra a l'ús més reflexiu del funcionament de la llengua. Aquesta segona hora estava basada en seqüències didàctiques vinculades a la temàti-

ca i a les habilitats lingüístiques necessàries per al projecte. Quilos i quilos de Sant Jordi pretenia ser inicialment un projecte secundari que involucrés els dos grups però va acabar prenent un rol rellevant al llarg del trimestre, tot convertint-se en l'activitat clau d'aquells mesos.

Durant el primer trimestre l'alumnat havia participat en dinàmiques de teatre a classe i, abans de les vacances de Nadal, va expressar el seu interès en aquest tipus d'activitat. Davant la necessitat de promoure la motivació, les mestres vam decidir basar el projecte en aquest interès en comú i vam centrar la temàtica en les llegendes catalanes i el teatre. Fixant-nos en el calendari de celebracions catalanes, un aspecte molt rellevant de la vida de l'ECL, vam identificar Sant Jordi com la tradició perfecta en què basar una peça teatral. Vam descobrir una versió de la llegenda molt moderna i còmica de la mà de Núria Lluell.

El projecte es va basar en els següents objectius competencials:

- Identificar i comprendre la llegenda de Sant Jordi i la seva adaptació
- Recercar i exposar els fets principals i personatges de les llegendes catalanes
- Produir textos breus dramàtics dins de la peça teatral de manera significativa i amb suports visuals
- Realitzar dramatitzacions de textos literaris
- Potenciar les capacitats comunicatives en català de manera espontània i expressiva
- Reconèixer i valorar la pròpia identitat lingüística i cultural com a font d'enriquiment
- Promoure un rol actiu en la vida de l'escola

Fases del projecte

Havent decidit la temàtica del projecte, vam fer un treball de contextualització de les llegendes catalanes, i en concret de la de Sant Jordi, que també és patró d'Anglaterra. Vam recordar la llegenda a través de jocs de llengua, vam jugar a modificar-la i vam fer recerca sobre les llegendes catalanes i els seus personatges mítics. Un cop posats en situació, vam presentar l'obra a l'alumnat, així com els rols que desenvoluparia cada grup: els Pispalletres s'encarregarien de posar en escena l'obra de Lluell, mentre que els Encantalletres representarien un grup de nenes i nens que, a través de la tècnica del metateatre, introduirien l'obra i s'inventarien escenes còmiques per representar entre els actes de l'obra. L'alumnat va incloure bromes per connectar amb la cultura britànica, tot mitjançant el text i utilitzant l'anglès en algun cas.

L'alumnat va adaptar el text per tal de fer-se'l seu. A través de les seves estratègies lingüístiques anaven reescrivint el text teatral per sentir-se més còmodes. L'anglès va servir de punt de partida per mediar el text i comprendre el vocabulari i les estructures gramaticals.

Seguidament, vam començar a treballar el text dramàticament fent exercicis teatrals per perdre la por escènica, treballant el llenguatge no verbal, el to, les entonacions i les pauses. A aquest procés van col·laborar-hi dues mares catalanoparlants especialitzades en dramateràpia així com una comissió de famílies que va ajudar en l'escenografia. A l'estona de treball lingüístic de cada sessió, es van fer activitats de descripció dels personatges, tot treballant també aspectes del funcionament de la llengua i accentuant l'aprenentatge per tasques significatives. L'alumnat va triar com caracteritzar els personatges, aportant aspectes personals als personatges de ficció. Aquest fet va ser un punt clau per tenir una relació més afectiva amb el català. Els dos grups van assajar conjuntament i es van fer les adaptacions pertinents per donar fluïdesa i coherència a l'obra. Per últim, van dissenyar el vestuari i van crear la propaganda per l'obra.

El dia 27 d'abril de 2019 vam representar l'obra durant la celebració de Sant Jordi a l'escola, coincidint amb l'inici del tercer trimestre. L'espectacle teatral va tenir una gran acollida i l'alumnat i les famílies van gaudir de l'experiència i així ho van valorar en assemblea a classe.

Valoracions del projecte

Després de realitzar aquesta experiència didàctica en aquest context lingüístic, podem dir que el procés va ser una vivència única d'aprenentatge i una oportunitat per desenvolupar habilitats lingüístiques a diferents nivells. Les mestres vam valorar molt positivament l'enfocament a partir d'un projecte trimestral basat en tasques significatives. Voldríem destacar quatre aspectes clau d'aquesta experiència didàctica.

En primer lloc, constatem el procés com un aspecte fonamental de l'aprenentatge, ja que dona l'oportunitat, a un grup d'alumnes divers com aquest, de modelar un projecte propi, dinàmic, interactiu i canviant, que necessita ser adaptat als aprenents i al seu context. Aquest procés de construcció teatral va suposar un treball intens de la llengua oral de forma lúdica i un apropament afectiu a la llengua. També vam trobar adequat permetre la mediació de l'L1 en aquest procés de construcció teatral.

En segon lloc, es van fer paleses les dificultats pròpies d'aquest context tan únic i singular com és el de l'ECL. Aquestes dificultats van propiciar que l'alumnat tingués un rol actiu i principal en el projecte, essent les mestres les guies i facilitadores d'aquest procés. Les diferències competencials en el domini de la llengua catalana van suposar la necessitat d'una avaluació personalitzada, per permetre que tothom arribés al màxim de les seves capacitats i fos avaluat en conseqüència. L'alumnat va adonar-se així del seu propi repertori lingüístic i se'l va animar a donar el millor de si mateix.

En tercer lloc, veiem evident que la cultura i la tradició presentades fora del context d'origen necessiten un tipus d'activitat molt vivencial i significativa. La preparació d'aquesta obra i el to personalitzat que va agafar va ser molt motivador i engrescador. És així perquè va ser un projecte fet a mida i que va promoure una autèntica experiència, com si hagués existit la possibilitat de teletransportar-se a un Sant Jordi al territori català, amb la llengua anglesa com a teló de fons.

Per últim, voldríem acabar aquest article destacant el motiu que ens ha portat a escriure'l, que no és altre que compartir les experiències del català com a L2 a les comunitats catalanes a l'exterior. Durant tot el procés, teníem la necessitat de poder referir-nos a experiències similars a la nostra que ens servissin de guia i d'inspiració. Vam trobar-nos que n'hi havia poques i que la majoria no anaven més enllà del català com a L2 en un sistema d'immersió lingüística a les escoles de Catalunya. Confiam que noves iniciatives com les de l'Aula Mestra o les trobades del professorat de català a l'exterior puguin servir per crear un espai de debat sòlid i de referència per a l'ensenyament del català a infants i joves a l'estranger.

Imatges cedides per l'Escola Catalana de Londres